

Tampereen kaupunkiseudun ja valtion välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimus 2011–2012

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Liikenne- ja
viestintäministeriö

Liikenne-
viro-
sto

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TAMPEREEN KAUPUNKISEUDUN JA VALTION VÄLINEN MAANKÄYTÖN, ASUMISEN JA LIIKENTEEN AIESOPIMUS

1. LÄHTÖKOHTA

Aiesopimuksen lähtökohtana on valtioneuvoston 12.11.2009 hyväksymä selonteko kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta. Selonteossa on uudistuksen jatkoa kaupunkiseuduilla koskevien linjausten yhteydessä esitetty, että Tampereen ja Turun seuduilla otetaan kokeiluluontoisesti käyttöön vuoden 2012 loppuun asti kestävä valtion ja seudun kuntien välinen (seudullinen) aiesopimusmenettely. Menettelyn tarkoituksena on tukea suurten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjauksen sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista. Aiesopimus perustuu Tampereen kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua yhteen sovittavaan hankekokonaisuuteen 2030.

2. OSAPUOLET

Tämän sopimuksen sopijaosapuolia ovat Tampereen kaupunkiseudun kunnat (Tampereen kaupunki, Lempäälän kunta, Kangasalan kunta, Nokian kaupunki, Oriveden kaupunki, Pirkkalan kunta, Vesilahden kunta, Ylöjärven kaupunki) ja valtion osalta ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikennevirasto ja Pirkanmaan ELY-keskus. Neuvotteluihin ovat osallistuneet myös työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö ja Pirkanmaan liitto.

3. AIESOPIMUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Aiesopimuksella tuetaan Kunta- ja palvelurakenneuudistusta koskevan puitelain tavoitteiden, valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden, LVM:n hallinnonalan ilmastopoliittisen ohjelman, kansallisen ilmasto- ja energiastrategian sekä kaupunkipolitiikan periaatepäätösten toteutumista. Tavoitteena on parantaa yhdyskuntarakenteen ohjauksen sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen edellytyksiä mm. kytkemällä yhteinen seudullinen liikennejärjestelmäsuunnittelu yhteiseen seudulliseen maankäytön suunnitteluun ja toteuttamisen ajoitukseen.

4. TAVOITTEET TAMPEREEN SEUDULLA

Aiesopimuksen avulla edistetään Tampereen kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua yhteen sovittavan hankekokonaisuuden 2030 tavoitteiden toteutumista. Hankekokonaisuuden tavoitteita ovat väestönkasvuun varautuminen, yhdyskuntarakenteen tiivistäminen, keskustojen kehittäminen, asuntotuotannon monipuolistaminen, elinkeinoelämän

kasvun tukeminen, liikkumisen tapojen uudistaminen ja palvelujen saatavuuden parantaminen yli kuntarajojen. Yleistavoitteena korostetaan ilmastonmuutoksen hillintää.

Valtio ja kunnat edistävät yhdessä aiesopimuksen tavoitteita, joita ovat:

- tukea Tampereen kaupunkiseudun elinvoimaisuutta, yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja kestäväen kasvun periaatteiden toteutumista
- tukea kuntien maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelun ja toteutuksen yhteistyötä
- vahvistaa Tampereen seudun kuntien ja valtion välistä kumppanuutta MAL-yhteistyössä
- lisätä resurssien käytön vaikuttavuutta Tampereen kaupunkiseudun hankekokonaisuuden 2030 toimeenpanossa.

5. MAANKÄYTÖN TOIMENPITEET

Kaupunkiseudun yhdyskuntarakennetta pyritään eheyttämään ja ohjaamaan sekä asumista että palvelutoimintoja nykyiseen rakenteeseen ja joukkoliikennevyöhykkeille. Samalla joukkoliikennejärjestelmää kehitetään monipuolisemmaksi ja edistetään kevyen liikenteen olosuhteita.

Seurantakohde: Kaupunkiseudun väestön ja yhdyskuntarakenteen kehitys

Tätä tukevia toimenpiteitä ovat:

- a) Kunnat hyväksyvät 2010 vuoden loppuun mennessä rakennesuunnitelman kuntakohtaiset toteuttamisohjelmat. Seutuhallitus arvioi yhdessä aiesopimuksen seurantaryhmän kanssa rakennesuunnitelman ja toteuttamisohjelmien yhteensopivuutta ja seuraa niiden toteutumista.

Seurantakohde: Kuntakohtaisten toteuttamisohjelmien päätöksentekotilanne ja yhdenmukaisuusarvioinnin tulos

- b) Kuntien maapolitiikkaa ohjaavat rakennesuunnitelman maapoliittiset periaatteet. Kunnat lisäävät maanhankintaa ja tehostavat maapoliittisia toimenpiteitä siten, että raakamaan ja yleiskaavavarannon määrät kehittyvät tarpeisiin nähden positiivisesti. Sopimuskautta pidemmällä aikavälillä tavoitteena on, että kussakin seudun kunnassa on yleiskaavavarantoa noin 10 vuoden ja asemakaavavarantoa 3 vuoden tarpeen verran.

Seurantakohde: Kuntien päätökset ja toimenpiteet maapolitiikan tehostamiseksi, kuntien raakamaavaranon ja asema- ja yleiskaavavarannon kehitys

- c) Kunnat, ministeriöt ja ELY-keskus kehittävät yhteistyömenettelyä täydennysrakentamiseen ja muuhun yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen tähtäävissä toimenpiteissä. Valtio toteuttaa kiinteistöstrategiaansa siten, että ensisijaisena tavoitteena on yhteiskunnan kokonaisuhyöty.

Seurantakohde: Kuntien yleis- ja asemakaavatyön kohdentuminen, valtion kiinteistöstrategian toteutuminen kaupunkiseudulla

- d) Kunnat hyväksyvät haja-asutuksen ohjauksen seudulliset periaatteet. Haja-asutusalueelle suuntautuvaa pientalorakentamista vähennetään asteittain kussakin kunnassa. Sopijapuolet pyrkivät suunnittelutarveratkaisujen kriteereitä selkeyttämällä vaikuttamaan siihen, että kunnilla on välineitä tämän tavoitteen toteuttamiseen.

Seurantakohde: Haja-asutuksen seudullisten periaatteiden päätöksentekotilanne kunnissa, hajarakentamisen osuus uudistuotannosta, suunnittelutarveratkaisujen määrän kehitys kunnissa, valtion tukitoimenpiteiden edistyminen. Seurannassa hyödynnetään paikkatietomenetelmiä.

6. ASUMISEN TOIMENPITEET

Asuntotuotannon ohjaamisella pyritään varautumaan väestön kokonaiskasvuun ja tasapainoiseen asuntotuotannon määrään ja laatuun keskuskaupungin ja kehyskuntien välillä. Seudullinen tuotantotavoite vuosina 2008–2030 on keskimäärin 3100 asunnon rakentaminen vuosittain. Tavoitteellisesta seudun uustuotannosta 22 % toteutetaan kohtuuhintaisena valtion tukemana vuokra-asuntotuotantona.

Seurantakohde: Asuntopolitiikan yhteisvastuullisuuden kehittyminen kuntien kesken

Tätä tukevia toimenpiteitä ovat:

- a) Kunnat ohjelmoivat vuotuisen kuntakohtaisen asuntotuotannon kaupunkiseudun asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti ja sitoutuvat kuntakohtaisiin vuokratuotantotavoitteisiin. Valtio tukee rakentamista korkotukilainoituksella ja valtiontakauksilla pyrkien edistämään seudullista kohtuuvuokraisen ja energiatehokkaan asuntotuotannon toteuttamista. Liitetäulukko: asuntotuotanto kunnittain, erittely hallintamuodoittain ja talotyypeittäin.

Seurantakohde: Tuotantotavoitteiden toteutuminen kunnittain, vuokra-asuntotarjonnan kehitys kunnittain

- b) Kunnat määrittelevät seudullisesti erityisryhmien asumistarpeet ja sopivat yhteisvastuullisesta asuntopolitiikasta. Tampereen kaupunkiseudun kunnat laativat alueellisen toteuttamissuunnitelman kehitysvammaisten asumisen kehittämistä ja sopivat yhteisten toimenpiteiden käynnistämisestä. Toteuttamissuunnitelma sovitetaan yhteen Pirkanmaan sairaanhoitopiirin STM:lle laatiman kehitysvammaisten asumista ja palveluja koskevan alueellisen suunnitelman kanssa.

Valtio tukee tavoitteiden toteutumista erityisryhmien asumisen investointiavustuksilla. Erityisryhmien asuntojen investointiavustuksia myönnettäessä tuetaan kehitysvammaisten asuntohankkeista erityisesti niitä, jotka perustuvat seudullisesti määriteltyyn palvelutarpeeseen ja jotka tukevat erityisryhmien yksilöllisen asumisen mahdollisuuksia muun asuntokannan seassa.

Seurantakohde: Kehitysvammaisten asumisen kehittämisohjelman päätöksenteko- ja toimeenpanotilanne, erityisryhmien asumisen investointituen kohdentuminen kaupunkiseudulle

- c) Kunnat edistävät asuinalueiden energiatehokkuutta uudis- ja korjausrakentamisessa. Valtio tukee toteutumista korjaus- ja energia-avustuksilla.

Seurantakohde: Kuntien korjausrakentamisen ja energianeuvonnan palvelujen kehittyminen, uusien asemakaavojen energia-auditoinnin toteuttaminen, valtion myöntämien avustusten kohdentuminen kaupunkiseudulle

7. LIIKENTEEN TOIMENPITEET

Liikenteen suunnittelulla pyritään lisäämään joukkoliikenteen ja kevyenliikenteen kulkutapaosuuksia, tuottamaan turvallinen, tehokas ja taloudellinen kokonaisuusjärjestelmä sekä tukemaan maankäytön eheytymistä. Toimenpiteillä pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan liikkumistarpeeseen, liikenteen suuntautumiseen ja kulkumuodon valintaan.

Seurantakohde: Kulkutapajakauman kehitys kaupunkiseudulla

Tätä tukevia toimenpiteitä ovat:

Joukkoliikenne

- a) Kunnat järjestävät joukkoliikenteen 2011 vuoden alusta seudullisesti isäntäkuntamallilla. Seudullinen joukkoliikennelautakunta järjestää kaupunkiseudun joukkoliikenteen palvelut laadittavan seudullisen joukkoliikennesuunnitelman mukaan. Valtio parantaa Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenteen edellytyksiä käytettävissä olevien resurssien puitteissa.
Seurantakohde: Seudullisen viranomaisen toiminnan käynnistyminen ja seudullisen joukkoliikennesuunnitelman päätöksentekotilanne, kaupunkiseudun joukkoliikennetuen määrän kehitys
- b) Tampereen kaupunki käynnistää kaupunkiraitiotien 1. vaiheen suunnittelun ja tekee kaupunkiraitiotien rakentamispäätöksen. Valtion osallistuminen Tampereen kaupunkiraitiotien rahoitukseen käsitellään seuraavan liikennepoliittisen selonteon yhteydessä. Selonteossa päätetään vaalikaudella 2011–15 rahoitettavista hankkeista ja sillä on yhteys hallitusohjelmaan sekä kehysvalmisteluun. Selonteko sisältää myös alustavan kannanoton noin 10–15 vuoden aikana toteuttavista liikennehankkeista.
Seurantakohde: Kaupunkiraitiotiehankkeen valmistelu- ja päätöksentekotilanne Tampereella ja hankkeen näkyvyys liikennepoliittisessa selonteossa
- c) Liikennevirasto laatii yhteistyössä Tampereen kaupunkiseudun kuntien kanssa etelän suunnan lisäraiteiden aluevaraussuunnitelman ja lähijunaliikenteen lisäkapasiteettiselvityksen. Tampereen seudun lähiliikennejärjestelyt ovat mukana liikennepoliittisen selonteon vuoden 2011 jälkeen alkavissa raideliikenteen kehittämishankkeissa. Asemien seutujen tavoitteellinen kehittäminen kytketään yhteen raideliikenteen kehittämistoimenpiteiden kanssa. Kunnat käynnistävät nimettyjen asemanseutujen yleissuunnittelun. Liikennevirasto osallistuu myös oikoratavarausta koskevan maankäyttösuunnitelman laadintaan.
Seurantakohde: Lähijunaliikenteen kapasiteettiselvityksen ja lisäraiteiden aluevaraussuunnitelman eteneminen, asemanseutujen maankäytösuunnitelmien tilanne kunnissa, Liikenneviraston panos oikoratasuunnittelussa

Kevytliikenne

- d) Tampereen kaupunkiseudun kunnat käynnistävät kevyenliikenteen edellytyksiä parantavan kehittämissuunnitelman laadinnan. Kunnat edistävät pyöräily- ja kävelyliikenteen hyviä käyttöolosuhteita erityisesti seudun keskusta-alueita kehittämällä. Kevyen liikenteen investointeja suunnataan joukkoliikenteen liityntäpyöräilyratkaisuihin. Sopijaosapuolet selvittävät kevyen liikenteen hankekokonaisuuden toteuttamismahdollisuuksia.

Seurantakohde: Kevyen liikenteen kehittämissuunnitelman valmistelun eteneminen kaupunkiseudulla, kevyen liikenteen investointirahoituksen kohdentuminen kaupunkiseudulle

Liikkumisen hallinta ja tieverkko

- e) Kunnat käynnistävät seututasoisen liikkumisen hallinnan ja älyliikenteen kehittämissuunnitelmatyön. Pirkanmaan ELY-keskus osallistuu älyliikenteen kehittämissuunnitelman laatimiseen ja toteuttamiseen.

Seurantakohde: Kehittämissuunnitelman eteneminen

- f) Liikennepoliittisen selonteon vuoden 2007–2011 investointiohjelman hankkeissa on esitetty valtatie 12 Tampereen Rantaväylä. Valtio ja Tampereen kaupunki yhdessä edistävät Tampereen Rantaväylää koskevan aiesopimuksen toteutumista. Samassa selonteossa on esitetty vt 3 Tampere-Vaasa (1. vaihe) yhteysvälihanke vuoden 2011 jälkeen alkavana hankkeena.

Seurantakohde: Vt 12 Tampereen Rantaväylän ja vt 3 Tampere-Vaasa (1.vaihe) toteutuksen eteneminen

- g) Tampereen kaupunkiseudun priorisoimat liikennejärjestelmän kehittämishankkeet ovat seuraavat:

- Liikennejärjestelmän kehittämissuunnitelmassa esitetyt I toteutusluokan joukkoliikenteen laatukäytävätoimenpiteet
- Lähijunaliikenteen sekä asemanseutujen kehittäminen
- Tays / Teiskontien liittymän kehittäminen
- Vt 9 tieosan parantaminen (Tampere – Orivesi)
- Vt 12 tien parantaminen (Alasjärvi – Huutijärvi)

- Vt 3 tien parantaminen (Ylöjärvi – Hämeenkyrö 2. vaihe)

Liikenneinfrastruktuurin kehittämishankkeiden rahoitus- ja toteuttamismahdollisuudet arvioidaan liikennepoliittisessa selonteossa valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämistarkastelun yhteydessä.

8. AIESOPIMUKSEN TOTEUTUSAIKA

Tämä aiesopimus tulee voimaan sopimusosapuolten allekirjoitettua sopimuksen. Sopimus on voimassa vuoden 2012 loppuun. Vuonna 2012 sopimus uudistetaan ja arvioidaan mahdollisuuksia laajentaa aiesopimus koskemaan koko työssäkäyntialuetta.

9. AIESOPIMUKSEN SEURANTA

Seurattavia asioita ovat aiesopimuksessa esitettyjen toimenpiteiden edistyminen ja toimenpiteiden vaikuttavuus. Seuranta toteutetaan aiesopimuksessa esitettyjen seurantamenettelyjen avulla. Sopimuksen toteutumista seuraa erikseen asetettava valtion ja kuntien välinen aiesopimuksen seurantaryhmä. Koollekutsujana toimii ympäristöministeriön tai liikenne- ja viestintäministeriön edustaja.

Seurantaryhmä kokoontuu kerran vuodessa. Ensimmäinen seurantajakso on 1.1.2011–1.1.2012. Sopimuksen kokonaisseuranta tehdään siten, että sen tulokset voidaan huomioida uuden aiesopimuksen valmistelussa syksyllä 2012.

10. AIESOPIMUKSEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN

Tampereen kaupunkiseudun kunnat ottavat huomioon talousarvioissaan ja yhdyskuntarakenteen hankekokonaisuuden pohjalta laadittavissa toteutusohjelmissä tässä aiesopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisen. Aiesopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään vuosittaisissa tulosneuvotteluissa Liikenneviraston sekä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa. Ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö edistävät aiesopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Helsingissä 2. päivänä maaliskuuta 2011

Liikenne- ja viestintäministeriö

Anu Vehviläinen
liikenneministeri

Liikennevirasto

Juhani Tervala
pääjohtaja

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Juha Sammallahti
johtaja

Lempäälän kunta

Olli Viitasaari
kunnanjohtaja

Oriveden kaupunki

Timo Toivonen
hallintojohtaja

Tampereen kaupunki

Timo P. Nieminen
pormestari

Vesilahden kunta

Erkki Paloniemi
kunnanjohtaja

Ympäristöministeriö

Jan Vapaavuori
asuntonministeri

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Ulla Koivusaari
vt. ylijohaja

Kangasalan kunta

Jukka Mäkelä
kunnanjohtaja

Nokian kaupunki

Tapani Mattila
kaupunginjohtaja

Pirkkalan kunta

Helena Rissanen
pormestari

Tampereen kaupunki

Juha Yli-Rajala
johtaja

Ylöjärven kaupunki

Timo Saari
hallintojohtaja

LIITE: Kuntien asuntotuotanto hallintamuodoittain Tampereen kaupunkiseudulla 2011-2012

2011	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Yhteensä
Omistusasunnot	153	120	100	38	130	700	40	196	1 477
Ara-vuokra-asunnot	27	15	150	5	30	900	0	73	1 200
Muut	10	15	50	5	40	50	0	54	224
Yhteensä	190	150	300	48	200	1 650	40	323	2 901

2012	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Yhteensä
Omistusasunnot	177	140	100	38	151	900	40	183	1 729
Ara-vuokra-asunnot	0	15	100	5	30	770	0	50	970
Muut	35	20	50	5	40	80	0	50	280
Yhteensä	212	175	250	48	221	1 750	40	283	2 979

Omistusasunnot = Omistaa talon tai osakkeet

Ara-vuokra-asunnot = Ara-vuokra-asunnot ja vastaavat kohtuuhintaiset vuokra-asunnot

Muut = Vapaarahoitteiset vuokra-asunnot, asumisoikeusasunnot, osaomistusasunnot ym.

Kuntien asuntotuotanto talotyypeittäin Tampereen kaupunkiseudulla 2011-2012

2011	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Yhteensä
Kerrostaloasunnot	43	30	150	9	117	1 265	0	138	1 752
Rivitaloasunnot	62	30	50	10	57	185	6	110	510
Omakotitaloas.	85	90	100	29	26	200	34	75	639
Yhteensä	190	150	300	48	200	1 650	40	323	2 901

2012	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Orivesi	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi	Yhteensä
Kerrostaloasunnot	57	35	100	9	128	1 320	0	64	1 713
Rivitaloasunnot	70	35	50	10	50	210	6	119	550
Omakotitaloas.	85	105	100	29	43	220	34	100	716
Yhteensä	212	175	250	48	221	1 750	40	283	2 979